

Козюк В.В.*

*д.е.н., професор, завідувач кафедри економічної теорії,
Тернопільський національний економічний університет*

Шиманська О.П.

*к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної теорії,
Тернопільський національний економічний університет*

ПРОБЛЕМИ СТРУКТУРНОЇ КОМПОЗИЦІЇ ІНДЕКСІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ КРАЇН

Посилення процесів глобалізації актуалізувало появу індикаторів їх кількісної оцінки, які сьогодні широко застосовуються у світовій практиці, і представлені, насамперед, Індексом глобалізації А.Т. Kearney/Foreign Policy Magazine (The A.T. Kearney/Foreign Policy Magazine's Globalization Index); КОФ-індексом глобалізації (КОФ Index of Globalization); Індексом глобалізації CSGR (The Centre for the Study of Globalization and Regionalization's Globalization Index) та Соціологічним індексом глобалізації (GlobalIndex). Спектр застосування цих індикаторів доволі широкий – від розрахунку рівня глобалізації стосовно окремих країн – до визначення його середніх значень за регіонами та у загальносвітовому вимірі, що врешті розглядається як один із вагомих інструментів створення релевантної моделі виміру сучасних економічних процесів.

Вдаючись до аналізу композиційної структурованості вищезазначених індексів, варто наголосити на спільних та відмінних рисах їх параметричної наповнюваності (див. табл. 1). Спільним є те, що кожен індекс передбачає вимір «економічної», «соціальної» та «політичної глобалізації». Зокрема «економічна глобалізація» характеризується наявністю міжнародних потоків товарів, капіталу, послуг та інформації, функціонування яких призводить до розуміння особливостей сучасного ринкового обміну. «Політична глобалізація» проявляється через міжнародну активність у формі укладання міжнародних угод, участі країн у міжнародних організаціях і миротворчих місіях ООН. «Соціальна глобалізація» у широкому контексті віддзеркалює поширення потоків людей, ідей, іміджу та інформації [1, с. 26].

Поряд з цим у КОФ-індексі глобалізації та Індексі глобалізації CSGR композиційно як самостійний параметр не структурується «технологічна здатність до взаємодії», яка, охоплюючи чисельність Internet-користувачів, кількість Internet-хостів, захищених серверів для проведення конфіденційних трансакцій, представлена в частині соціального виміру глобалізації. Крім цього компонента «культурної глобалізації» при обрахунку Індексу глобалізації А.Т. Kearney/Foreign Policy Magazine, КОФ-індексу глобалізації та Індексу глобалізації CSGR є також неодмінною складовою «соціальної глобалізації».

З усіх вищезазначених показників на особливу увагу заслуговує Соціологічний індекс (GlobalIndex) виміру глобалізації країн – інтегрований показник, який об'єднав різні її аспекти в єдину аналітичну конструкцію і пов'язав досліджуване

явище із загальними соціально-економічними змінами, які відбуваються в межах різних країн [1, с. 38].

Таблиця 1. «Архітектоніка» індексів глобалізації

Назва індексу	Параметри				Культурна глобалізація
	Економічна глобалізація/ Економічна інтеграція	Технологічна здатність до взаємодії	Соціальна глобалізація/ Особисті контакти	Політична глобалізація/ Політична інтеграція	
Індекс глобалізації А.Т. Kearney / Foreign Policy Magazine	+	+	+	+	-
KOF-індекс глобалізації	+	-	+	+	-
Індекс глобалізації CSGR	+	-	+	+	-
Соціологічний індекс глобалізації (GlobalIndex)	+	+		+	+

Якщо попередні спроби виміру глобалізації акцентували увагу на економічній її складовій, насамперед в аспекті оцінки фінансових потоків [2], то GlobalIndex включає показники, які вимірюють відкриті та приховані бар'єри для імпорту, обмеження руху капіталу, тарифні ставки та податки на міжнародну торгівлю. З огляду на те, що глобалізація знаходить своє відображення у поширенні взаємопов'язаності світу і розповсюдженні нових ІКТ [3], GlobalIndex також передбачає необхідність виміру соціотехнологічної взаємообумовленості, яка представлена показниками оцінки міжособистісного глобального обміну, а також обміну інформацією у планетарному масштабі. Крім цього Соціологічний індекс глобалізації актуалізує необхідність оцінки розповсюдження англійської мови, як засобу забезпечення мовної відкритості, яка сьогодні створює необхідну та надійну основу для поширення міжнаціональних комунікацій. Відтак технологічна здатність до взаємодії та соціальна глобалізація представлені у GlobalIndex в якості спільного параметра в його загальній композиційній структурі. З огляду на те, що багато вчених наголошують на необхідності включення в індекс глобалізації таких показників, як право на освіту (один з найважливіших факторів виробництва), дотримання прав людини, поширення гендерної рівності, урбанізацію, а також визнання світових стандартів і цінностей [4], [5], [6], GlobalIndex інтегрував всі ці змінні в окремий вимір «культурної глобалізації». Оскільки економічне та соціальне життя неможливе без підпорядкування дії законів і нормативних актів, Соціологічний індекс глобалізації включає в себе ще одну, доволі вагому, складову, яка відображає зростаючу політичну взаємодію країн. Однак важливо усвідомлювати неможливість чіткого визначення меж політичного виміру глобалізації, оскільки багато з його складових знаходять відображення в інших

формах її прояву. Таким чином, політичні змінні лише частково можуть відобразити ступінь політичної глобалізації [1, с. 39].

Вимір рівня глобалізації країн, який ґрунтується на застосуванні вищезазначених показників, доволі часто ускладнюється з огляду на велику кількість змінних, країн, років, а також, подекуди, – неповноту емпіричних даних. Зазвичай наявні дані для різних часових періодів вирізняються значною варіативністю, що суттєво впливає на значення індикаторів, зокрема у розрізі політичного виміру глобалізації. Однак методи лінійної інтерполяції та застосування регресійних моделей уможливають проведення відповідних розрахунків за відсутності низки емпіричних даних.

Ще один важливий аспект у композиційному структуруванні загальних індексів глобалізації країн пов'язаний з призначенням відповідних вагових параметрів для окремих змінних. При цьому використовується відповідна методологія, яка ґрунтується на аналізі головних компонент задля визначення реального внеску кожної змінної у загальне значення індексу. Така процедура забезпечує можливість присвоєння адекватних вагових параметрів, які не призводять ні до завищення, ні до заниження значень індивідуальних показників. Цей метод, за яким кожна окрема змінна на базі структури даних отримує власне вагове значення в загальному індексі, нівелює вплив суб'єктивного чинника (довільного рішення дослідника) стосовно значимості кожного із застосовуваних індикаторів, який слугує відображенням певного виміру глобалізації [1, с. 40].

Таким чином, глибину аналізу процесів глобалізації можливо забезпечити лише через застосування нової системи вимірників, яка логічно й структурно доповнює існуючі статистичні моделі і долає одностороннє розуміння стану та якісних параметрів розвитку глобальної економіки, викликане застосуванням лише системи національних рахунків.

Список посилань на джерела

1. Сучасні вимірники рівня розвитку структурних та інституціональних характеристик національної та глобальної економік: навч.-метод. посіб. / В.В. Козюк [та ін.]; за ред. В.В. Козюка. – 2-ге вид., випр. і доп. – Тернопіль: Вектор, 2015. – 248 с.
2. OECD (Organization for Economic Cooperation and Development) «Measuring Globalisation», OECD Handbook on Economic Globalisation Indicators. Paris: OECD, 2005.
3. Von Plate, B. «Grundzüge der Globalisierung». – 2003 // Information zur politischen Bildung. – № 280. – P. 3-6.
4. Beck, U. Was ist Globalisierung? Irrtümer des Globalismus – Antworten auf Globalisierung. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1999.
5. Meyer, J. W., Ramirez, F. O. and Soysal, Y. N. «World Expansion of Mass Education, 1870–1980» // Sociology of Education. – 1992. – № 65. – P. 128-49.
6. Sassen, S. The Global City: New York, London, Tokyo. Princeton, NJ: Princeton University Press. – 2001.